

Exploration of Dimensions and Components of Practical Management Skills Training Based on the Teachings of Martyr General Qassem Soleimani in the Vocational and Technical Education Sector¹

Mohammad Goodarzi

PhD student, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:۱-۶۶۹۱-۱۹۶۴

m.goodarzi2024@yahoo.com

Alireza Manzari Tavakoli

Associate Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:۲-۱۵۷۳-۷۷۴۸

firoozabadian@vatanmail.ir

Zahra Zeinaddini Meymand

Assistant Professor, Department of Management, Islamic Azad University, Kerman Branch, Kerman, Iran.

ORCID:۲-۸۹۸۴-۶۶۰۵

zeinaddini@yahoo.com

Anahita Bahreinizadeh

Assistant Professor, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

ORCID:۱-۵۷۵۸-۹۱۷۶

bahreinizadeh1402@yahoo.com

Received: ۲۰۲۵ January ۴ | Revised: ۲۰۲۵ January ۲۷ | Accepted: ۲۰۲۵ March ۴

Abstract

This research aimed to explore the dimensions and components of practical management skills training based on Martyr General Qassem Soleimani's teachings in the vocational and technical education sector.

¹ <https://doi.org/10.71815/2025/JNAPA.1195025>

The research methodology employed a mixed-methods approach (qualitative-quantitative), utilizing grounded theory for the qualitative section, which involved interviews with experts and three types of coding: open, axial, and selective.

To rank and categorize factors, determine variable types, and analyze the relationships between model variables, the combined ISM-DEMATEL method was used to assess the intensity of relationships and identify the influence and impact of criteria.

A questionnaire was also utilized in the quantitative section to assess the current state of practical skills training in the vocational and technical education sector based on the model's components.

The results indicated that the practical skills training model based on Martyr Qassem Soleimani's vocational and technical education teachings includes key categories such as educational strategies, practical approaches, behavioral styles, educational axes, outcomes, consequences, and individual characteristics. In the resulting paradigmatic model, causal factors included individual characteristics encompassing self-management, practical actions, decisiveness, and accountability.

Core factors comprised educational axes, which included targeted training, modeling, operationalization, and quality of education. Intervening factors included practical approaches, encompassing worldliness, adherence to leadership, and a jihadist approach. Strategies included educational strategies comprising ethical teachings, spiritual and scientific training, and monotheistic education. Contextual factors included behavioral styles, which encompassed lifestyle, emotions, and the development of oneself and others.

Additionally, the outcomes in the paradigmatic model included results and consequences that encompassed the school of spiritual education, spirituality, and sincerity.

Keywords:

Education, Practical Management Skills, School, Martyr Qassem Soleimani, Vocational and Technical Education.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Extended Abstract

Exploration of Dimensions and Components of Practical Management Skills Training Based on the Teachings of Martyr General Qassem Soleimani in the Vocational and Technical Education Sector

Introduction

This research aimed to explore the dimensions and components of practical management skills training based on Martyr General Qassem Soleimani's teachings in the vocational and technical education sector.

Theoretical Framework

Practical training in today's world, especially in the present century, is recognized as one of the fundamental pillars for achieving economic growth and sustainable development. Without people who have practical and efficient skills, achieving economic and social goals will not be possible. Technical and vocational education, as an effective method for developing intellectual, practical and social skills, helps individuals to acquire the necessary capabilities in various career fields.

This type of training is widely used in various fields and can help improve the quality of the workforce. Given the high importance of technical and vocational education, there is a need for an appropriate and efficient educational structure.

This structure must be flexible so that it can easily adapt to the rapid changes in the labor market and the needs of society. In this regard, informal education, whether structured or unstructured, plays a significant role in improving the quality of education. Many people strengthen their abilities and perform their job duties effectively by taking advantage of non-academic practical training; in fact, without this training, countries cannot achieve economic and social growth, and this highlights the importance of paying attention to the practical training system (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲).

The Holy Quran also emphasizes the importance of following such people as role models (Khani & Mohammadi, ۲۰۱۰). Individuals and societies shape and strengthen their identities through role models, and ultimately, by taking advantage of these models, they sustainably institutionalize various values within themselves (Khalifa, ۲۰۱۹).

Young people are always looking for popular heroes and worthy role models to coordinate their behavior and characteristics with them. Modeling refers to the process in which the behavior and personality of a particular individual or group acts as a source of inspiration for others and causes them to follow them (Ahmadi et al., ۲۰۱۰). In this learning process, an individual changes by observing the behavior of others or hearing and reading about that behavior.

Martyr General Hajj Qasem Soleimani, as a soldier loyal to the ideals of the Islamic Revolution, is known in contemporary Iranian history as one of the enduring legends and national heroes. With his unique personal, spiritual, and behavioral characteristics, he has been able to have a profound impact on society and become an inspiring figure for the people, the Resistance Front, and even the free people of the world. (Mousavi, ۲۰۱۹).

Methodology

The research methodology employed a mixed-methods approach (qualitative-quantitative), utilizing grounded theory for the qualitative section, which involved interviews with experts and three types of coding: open, axial, and selective.

To rank and categorize factors, determine variable types, and analyze the relationships between model variables, the combined ISM-DEMATEL method was used to assess the intensity of relationships and identify the influence and impact of criteria.

Discussion and Results

The results indicated that the practical skills training model based on Martyr Qasem Soleimani's vocational and technical education teachings includes key categories such as educational strategies, practical approaches, behavioral styles, educational axes, outcomes, consequences, and individual characteristics. In the resulting paradigmatic model, causal factors included individual characteristics encompassing self-management, practical actions, decisiveness, and accountability.

Core factors comprised educational axes, which included targeted training, modeling, operationalization, and quality of education. Intervening factors included practical approaches, encompassing worldliness, adherence to leadership, and a jihadist approach. Strategies included educational strategies comprising ethical teachings, spiritual and scientific training, and monotheistic education. Contextual factors included behavioral styles, which encompassed lifestyle, emotions, and the development of oneself and others. Additionally, the outcomes in the paradigmatic model included results and consequences that encompassed the school of spiritual education, spirituality, and sincerity.

Conclusion

The results showed that the model of teaching practical management skills based on the school of Martyr Hajj Qasem Soleimani in the technical and vocational branches included the main categories of educational strategy, practical approach, behavioral style, educational axes, results and consequences, and individual characteristics. In the paradigmatic model obtained, the causal factors included individual characteristics that included self-management factors, practical actions, decisiveness, and responsibility.

The pivotal factors included educational axes that included targeted education, modeling, operationalization, and quality of education. The intervening factors included a practical approach that included worldly escapism, guardianship, and a jihadi approach. The strategies included educational strategies that included educational teachings, spiritual and scientific education, and monotheistic education.

The contextual factors included a behavioral style that included lifestyle, emotions, and development of oneself and others. Also, the consequences in the paradigmatic model included results and consequences that included the school of spiritual education, spirituality, and sincerity. These results were in agreement with the findings of

Hosseiniinia and Bakhtiari (۱۴۰۲), Khorasani Parizi and Moradi (۱۴۰۱), Ahmadinejad et al. (۱۴۰۱), and Sobhani (۱۴۰۱).

In recent years, due to the potential available in the development of technical and vocational education to address the challenges of productivity and equality and to draw a better job outlook, to achieve sustainable development, new goals have been considered by different nations (Clement et al, ۲۰۲۱), which can play an important role in developing essential skills in the labor market (Aldossari, ۲۰۲۰).

Technical and vocational education is an essential tool for creating productive employment and achieving economic and social development that can increase productivity and reduce poverty and unemployment in different societies (Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱).

Accordingly, research and innovation in technical and vocational education are very important in helping to achieve the Sustainable Development Goals. (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲). In recent years, due to the potential available in the development of technical and vocational education to address the challenges of productivity and equity and to outline a better job outlook, to achieve sustainable development; new goals have been considered by different nations (Clement et al, ۲۰۲۱); which can play an important role in developing essential skills for the labor market (Aldossari, ۲۰۲۰).

Technical and vocational education is an essential tool for creating productive employment and achieving economic and social development that can increase productivity and reduce poverty and unemployment in different societies (Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱).

Accordingly, research and innovation in technical and vocational education are very important in helping to achieve the Sustainable Development Goals (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲).

The results of the study show that the model of teaching practical management skills based on the school of Martyr Hajj Qasem Soleimani in the technical and vocational branches includes the main categories of educational strategy, practical approach, behavioral style, educational axes, results and consequences, and individual characteristics. Causal factors include individual characteristics such as self-management, practical actions, decisiveness, and responsibility. Central factors include educational axes such as targeted education, role modeling, operationalization, and quality of education.

Also, intervening factors include a practical approach with an emphasis on worldliness, stewardship, and a jihadi approach. Strategies include educational teachings, spiritual and scientific education, and monotheistic education, and contextual factors are related to behavioral style, which includes lifestyle, emotions, and the development of oneself and others.

Consequences also include the school of spiritual education, spirituality, and sincerity. However, the limitations of the study include the lack of access to extensive and diverse data from all educational institutions and the inability to deeply examine the cultural and social influences on these models. Also, some aspects of the Martyr Soleimani School

may not have been fully covered in this research. To improve and make this model more applicable, it is suggested:

Development of training programs: Design and implementation of training courses based on this model in technical and vocational centers in order to improve management skills.

Creation of cooperation networks: Formation of cooperation networks between educational and industrial institutions to exchange experiences and share best practices.

Research and development: Conducting further research to examine the effects of this model on the performance of students and graduates in the workplace.

Attention to cultural context: Considering the cultural and social context in the design of training programs in order to increase their effectiveness.

Contribution of authors

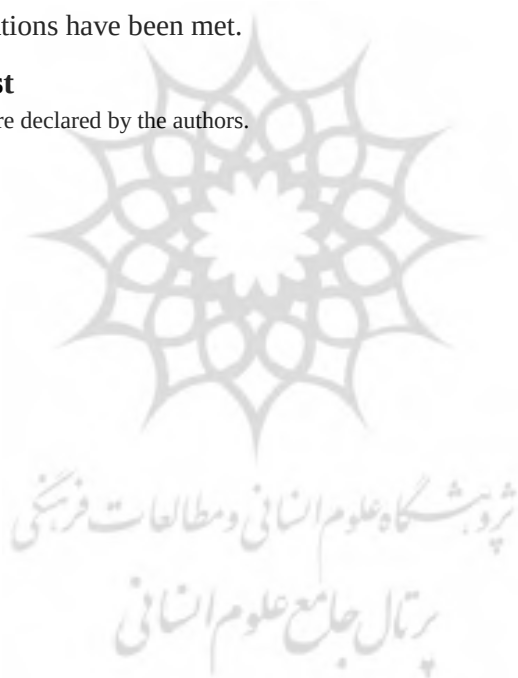
All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

All ethical considerations have been met.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۴

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

iD

محمد گودرزی

دانشجوی دکتری، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۱-۶۶۹۱-۱۹۶۴

m.goodarzi2024@yahoo.com

iD

علیرضا منظری توکلی

دانشیار، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۱۵۷۳-۷۷۴۸

firoozabadian@vatanmail.ir

iD

زهرا زین‌الدینی میمند

استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۸۹۸۴-۶۶۰۵

zeinaddini@yahoo.com

iD

آناهیتا بحرینی زاده

استادیار، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۱-۵۷۵۸-۹۱۷۶

bahreinizadeh1403@yahoo.com

چکیده

این پژوهش باهدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای انجام شد. روش تحقیق یک پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) است؛ که رویکرد بخش کیفی گراند تئوری یا تئوری داده بنیاد بود که با مصاحبه با خبرگان و انجام سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. برای سطح‌بندی و رتبه‌بندی عوامل و تعیین نوع متغیرها و همچنین بررسی روابط بین متغیرهای مدل، تعیین شدت روابط و

شناسایی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری معیارها از روش ترکیبی ISM-DEMATEL استفاده شد. برای تعیین وضعیت موجود آموزش مهارت‌های عملی در شاخه فنی حرفه‌ای از نظر مؤلفه‌های مدل هم از پرسشنامه در بخش کمی استفاده شد. نتایج نشان داد که الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی بوده است. در مدل پارادایمی به دست آمده عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی بوده که دربرگیرنده عوامل خود مدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری بوده است. عوامل محوری شامل محورهای آموزشی بوده که مشتمل بر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی سازی و کیفیت آموزش بود. عوامل مداخله‌گر شامل رویکرد عملی بود که دربرگیرنده دنیا گرایی، ولایت مداری و رویکرد جهادی بود. راهبردها شامل راهبردهای آموزشی مشتمل بر آموزه‌های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده است. عوامل زمینه‌ای شامل سبک رفتاری بود که دربرگیرنده سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران بوده است. همچنین پیامدها در مدل پارادایمی شامل نتایج و پیامدها بود که دربرگیرنده مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص بوده است.

کلمات کلیدی: آموزش، مهارت‌های مدیریت عملی، مکتب، شهید حاج قاسم سلیمانی، فنی و حرفه‌ای

۱- مقدمه

آموزش‌های عملی در دنیای امروز به‌ویژه در قرن حاضر، به‌عنوان یکی از ارکان اساسی برای تحقق رشد اقتصادی و توسعه پایدار شناخته می‌شود. بدون وجود افرادی که دارای مهارت‌های عملی و کارآمد باشند، دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی ممکن نخواهد بود. آموزش فنی و حرفه‌ای به‌عنوان روشی مؤثر برای پرورش مهارت‌های فکری، عملی و اجتماعی، به افراد کمک می‌کند تا در زمینه‌های مختلف شغلی توانمندی‌های لازم را کسب کنند. این نوع آموزش‌ها به‌طور گسترده‌ای در حوزه‌های مختلف کاربرد دارند و می‌توانند به بهبود کیفیت نیروی کار کمک کنند. با توجه به اهمیت بالای آموزش فنی و حرفه‌ای، نیاز به یک ساختار آموزشی مناسب و کارآمد احساس می‌شود. این ساختار باید انعطاف‌پذیر باشد تا بتواند به‌راحتی با تغییرات سریع بازار کار و نیازهای جامعه هماهنگ شود. در این راستا، آموزش‌های غیررسمی، چه به‌صورت ساختاریافته و چه غیر ساختاریافته، نقش بسزایی در ارتقاء کیفیت آموزشی ایفا می‌کنند. بسیاری از افراد با بهره‌گیری از آموزش‌های عملی غیردانشگاهی، توانایی‌های خود را تقویت کرده و به‌طور مؤثری در انجام وظایف شغلی خود عمل می‌کنند. از آنجاکه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان ابزاری برای آماده‌سازی افراد برای ورود به بازار کار شناخته می‌شوند، ضروری است که مسئولان و برنامه‌ریزان آموزشی به این مقوله توجه ویژه‌ای داشته باشند. مهار مدرک‌گرایی و جلوگیری از بی‌توجهی به آموزش‌های عملی باید در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گیرد. درواقع، بدون این آموزش‌ها، کشورها نمی‌توانند به رشد اقتصادی و اجتماعی دست یابند و این موضوع اهمیت توجه به نظام آموزش عملی را نمایان می‌سازد (Tun & Juchelková, ۲۰۲۲).

در ایران، به دلیل اهمیت نظام آموزش عملی و نیاز به انسجام در سیاست‌گذاری برای این نظام، شناسایی مدل‌های مطلوب سیاست‌گذاری در آموزش فنی و حرفه‌ای از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. عدم آشنایی سیاست‌گذاران با رویکردهای نوین آموزشی می‌تواند به تداوم سیاست‌گذاری‌های سنتی منجر شود و این امر به هدر رفت منابع اقتصادی و اجتماعی در حوزه مهارت‌آموزی خواهد انجامید. انقلاب صنعتی نه تنها در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی تغییرات عمده‌ای ایجاد کرده، بلکه نظام‌های آموزشی را نیز دستخوش تحولات اساسی کرده است. نظام‌های آموزشی سنتی دیگر قادر به پاسخگویی به نیازهای

روز جامعه نیستند و به همین دلیل، اهمیت آموزش فنی و حرفه‌ای بیش از پیش نمایان شده است. در دنیای امروز، که ماشین‌ها بخش عمده‌ای از کارها را انجام می‌دهند، نیروی انسانی ماهر و متخصص برای پیشبرد اهداف اقتصادی ضروری است.

توسعه به‌عنوان یک مفهوم جامع، بدون توجه به آموزش، به‌ویژه آموزش فنی و حرفه‌ای، معنایی نخواهد داشت. درواقع، آموزش و فناوری به‌عنوان دو ضلع اصلی مثلث پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی شناخته می‌شوند. علوم و فناوری‌ها محصول تفکر و تلاش انسان‌ها هستند که از طریق آموزش به دست می‌آیند. این دستاوردها به‌نوبه خود بر شیوه‌های آموزشی تأثیر می‌گذارند و از این تعامل، توسعه و پیشرفت حاصل می‌شود. بنیان تولید ثروت در دنیای امروز نه در نیروی جسمی، بلکه در توانایی‌های ذهنی و خلاقیت انسان‌ها نهفته است. بنابراین، تربیت افرادی که بتوانند به نیازهای حال و آینده پاسخ دهند، تنها از طریق آموزش‌های مؤثر امکان‌پذیر است. بُعد اجتماعی و فرهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز نباید نادیده گرفته شود. یکی از مشکلات اجتماعی، محرومیت از تحصیل به دلایل مختلف است. فراهم آوردن دسترسی به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای اقشار مختلف جامعه می‌تواند به کاهش نابرابری‌های اجتماعی و ارتقاء توانمندی‌های فردی کمک کند. اگر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باکیفیت بالا و به‌طور گسترده‌ای ارائه شوند، می‌توانند ارزش‌های نوینی را در جامعه ایجاد کنند. این آموزش‌ها نه تنها به ارتقاء مهارت‌های فردی کمک می‌کنند، بلکه می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی اجتماعی و اقتصادی نیز منجر شوند. درنهایت، توجه به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان یک ضرورت در سیاست‌گذاری آموزشی، می‌تواند به تحقق اهداف توسعه پایدار و رشد اقتصادی کمک کند. به‌طور کلی، بررسی زندگی و ویژگی‌های افراد دیگر می‌تواند بسیار سودمند و ارزشمند باشد. به‌ویژه مطالعه زندگی انسان‌های برجسته و با مقام‌های اجتماعی بالا، اهمیت بیشتری دارد؛ چراکه این افراد نه تنها درس‌های آموزنده‌ای برای تاریخ به دیگران ارائه می‌دهند، بلکه به‌عنوان الگوهایی برای پیروی نیز شناخته می‌شوند. از این رو، با انجام پژوهش حاضر، نظام آموزش عملی کشور صاحب یک الگوی آموزش‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی کاربرد خواهد داشت. در قرآن کریم نیز بر اهمیت الگوبرداری از این گونه افراد تأکید شده است (خانی و محمدی، ۱۳۹۹). افراد و جوامع هویت خود را از طریق الگوها شکل می‌دهند و تقویت می‌کنند و درنهایت، با بهره‌گیری از این الگوها، ارزش‌های مختلف را در درون خود به‌صورت پایدار نهادینه می‌سازند (خلیفه، ۱۳۹۸). جوانان همواره به دنبال قهرمانانی محبوب و الگوهای شایسته هستند تا رفتار و ویژگی‌های خود را با آن‌ها هماهنگ کنند. الگوسازی به فرآیندی اطلاق می‌شود که در آن، رفتار و شخصیت یک فرد یا گروه خاص به‌عنوان منبع الهام برای دیگران عمل کرده و موجب پیروی آن‌ها از آن‌ها می‌شود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۹). در این فرآیند یادگیری، فرد به‌واسطه مشاهده رفتار دیگران یا شنیدن و خواندن درباره آن رفتار دچار تغییر می‌شود.

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، به‌عنوان یک سرباز وفادار به آرمان‌های انقلاب اسلامی، در تاریخ معاصر ایران به‌عنوان یکی از اسطوره‌های ماندگار و قهرمانان ملی شناخته می‌شود. او با ویژگی‌های فردی، معنوی و رفتاری منحصر به فرد خود، توانسته است تأثیر عمیقی بر جامعه بگذارد و به یک شخصیت الهام‌بخش برای مردم، جبهه مقاومت و حتی آزادگان جهان تبدیل شود. (موسوی، ۱۳۹۸). حاج قاسم سلیمانی با بهره‌گیری از مهارت‌های مدیریتی و تعاملات اجتماعی خود، به سطح بالایی از نفوذ و محبوبیت در میان مردم دست‌یافته است. مقام معظم رهبری (۱۴۰۰) نیز به این نکته اشاره کرده‌اند که سردار سلیمانی به یک الگوی واقعی برای جوانان تبدیل شده است. امروزه، بسیاری از جوانان مسلمان در جستجوی قهرمانانی چون او هستند و هر چه بیشتر نام و یاد این شهید بزرگوار منتشر می‌شود، اشتیاق و نیاز به وجود چنین شخصیت‌هایی در کشورهای خودشان افزایش می‌یابد. شخصیت شهید سلیمانی را می‌توان نماد تضادهای انسانی دانست. او در میدان نبرد، به‌عنوان یک فرمانده بی‌نظیر و شجاع شناخته می‌شد، اما در لحظات معنوی، مانند نماز شب و مجالس روضه‌خوانی اهل بیت (ع)، به‌شدت حساس و بااحساس بود. این دوگانگی در شخصیت او، نشان‌دهنده عمق روح و احساسات انسانی‌اش است. او به‌قدری در این

مجالس تحت تأثیر قرار می‌گرفت که اشک‌هایش گواهی بر عواطف عمیق او بود و این در حالی بود که او همان مرد قدرتمند میدان‌های جنگ بود.

دشمنان از نام حاج قاسم به شدت می‌ترسیدند و این ترس به حدی بود که آن‌ها از صحرا به صحرا و از شهری به شهر دیگر فرار می‌کردند. در عین حال، فرزندان شهدا و خانواده‌های آنان، در آغوش او احساس امنیت و آرامش می‌کردند. این نشان‌دهنده آن است که سردار سلیمانی نه تنها یک فرمانده نظامی، بلکه یک پدر و حامی برای کسانی بود که در سختی‌ها و چالش‌ها به او نیاز داشتند. به طور کلی، سردار سلیمانی با ویژگی‌های منحصر به فرد خود، نه تنها در عرصه نظامی، بلکه در عرصه‌های اجتماعی و معنوی نیز تأثیرگذار بود. او به عنوان یک قهرمان ملی، همواره در یاد و خاطره مردم زنده خواهد ماند و آموزه‌های او می‌تواند الهام‌بخش نسل‌های آینده باشد. این شخصیت بزرگ، نماد امید و مقاومت برای ملت ایران و تمامی آزادی‌خواهان جهان است و یاد او همواره در دل‌ها باقی خواهد ماند (خانی و محمدی، ۱۳۹۹).

از طرفی، شکاف تحقیق و نوآوری در این مطالعه به وضوح در نیاز به طراحی و ارائه الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای نمایان است. با وجود اهمیت روزافزون آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در توسعه پایدار و رشد اقتصادی، هنوز الگوهای آموزشی موجود به طور کامل توانایی پاسخگویی به نیازهای واقعی بازار کار و انتظارات اجتماعی را ندارند. همچنین، عدم توجه کافی به رویکردهای نوین آموزشی و الگوهای رفتاری در سیاست‌گذاری‌های آموزشی، به ویژه در زمینه آموزش‌های عملی، منجر به عدم انسجام و یکپارچگی در نظام آموزشی کشور شده است. در این راستا، پژوهش حاضر با تمرکز بر ویژگی‌ها و خصوصیات که می‌تواند از مکتب شهید سلیمانی استخراج شود، به دنبال پر کردن این شکاف و ارائه راهکارهایی است که نه تنها به بهبود کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کمک کند، بلکه به تربیت نیروی انسانی ماهر و متعهد نیز منجر شود. این نوآوری می‌تواند به عنوان یک مدل جدید در سیاست‌گذاری آموزشی کشور مطرح گردد و به ارتقاء سطح مهارت‌های عملی و اجتماعی جوانان کمک کند؛ بنابراین دغدغه محقق و سؤال اصلی این مطالعه این است که آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای دارای چه ویژگی‌ها و خصوصیات است؟

۲- ادبیات تحقیق

آموزش‌های مهارت‌های مدیریتی عملی به عنوان یکی از ارکان اساسی در نظام آموزشی فنی و حرفه‌ای، ترکیبی از علم، فن و هنر را ارائه می‌دهد و در تأمین نیروی انسانی کارآمد نقش بسزایی ایفا می‌کند. این نوع آموزش‌ها با هدف توسعه توانایی‌های فردی، شامل افزایش دانش، مهارت و درک عمیق‌تر از وظایف شغلی طراحی شده‌اند. هدف نهایی این آموزش‌ها، ارتقاء کیفیت انجام کارها و بهبود عملکرد در محیط‌های شغلی است. در دنیای امروز، بیکاری به عنوان یکی از چالش‌های جدی و جهانی مطرح است و در کشورهای در حال توسعه، این معضل به ویژه به دلیل عدم توازن در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، ابعاد گسترده‌تری به خود می‌گیرد. یکی از عوامل اصلی بیکاری در این کشورها، نبود مهارت‌های لازم در جویندگان کار است. این مسئله به ویژه در بازار کار ایران مشهود است، جایی که بسیاری از افراد دارای تحصیلات عالی، به دلیل عدم تطابق مهارت‌هایشان با نیازهای بازار، با مشکلاتی در یافتن شغل مناسب مواجه هستند. در این راستا، دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند با ارائه آموزش‌های عملی و مهارتی، به طور مؤثری در کاهش نرخ بیکاری کمک کنند. این مؤسسات آموزشی با تمرکز بر نیازهای واقعی بازار کار، می‌توانند برنامه‌های آموزشی خود را به گونه‌ای طراحی کنند که دانش‌آموزان و دانشجویان را برای ورود به بازار کار آماده سازند. این آموزش‌ها نه تنها به تقویت مهارت‌های فنی کمک می‌کنند،

بلکه به توسعه مهارت‌های مدیریتی و بین‌فردی نیز می‌پردازند که برای موفقیت در محیط‌های کاری امروزی ضروری است. به‌علاوه، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند به ایجاد روحیه کارآفرینی در جوانان کمک کنند. با آموزش مهارت‌های مدیریتی و عملی، افراد می‌توانند به‌جای جستجوی شغل در سازمان‌های بزرگ، به راه‌اندازی کسب‌وکارهای خود فکر کنند و این امر می‌تواند به ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری در سطح جامعه منجر شود. درنهایت، با توجه به چالش‌های موجود در بازار کار و نیاز به نیروی انسانی ماهر، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان یک راهکار کلیدی برای ارتقاء مهارت‌ها و کاهش بیکاری در جامعه شناخته می‌شوند. این نوع آموزش‌ها می‌توانند به‌عنوان پلی میان تحصیلات و نیازهای بازار کار عمل کنند و به افراد کمک کنند تا با اعتمادبه‌نفس بیشتری وارد دنیای کار شوند. (خالدی و رفعتی، ۱۳۹۶).

مکتب: مکتب به مجموعه‌ای از دیدگاه‌ها و باورهای انسانی اطلاق می‌شود که به تحلیل و تبیین انسان و جهان می‌پردازد. این مکتب به تعیین هنجارهای انسانی کمک کرده و نیاز انسان به یک جهان‌بینی منسجم را برطرف می‌سازد. درنهایت، مکتب‌ها نظام‌های ارزشی را برای زندگی و شیوه زیستن افراد ارائه می‌دهند. استاد شهید مطهری در تعریف مکتب بیان می‌کند که مکتب یک نظریه کلی و طرحی جامع، هماهنگ و منسجم است که هدف اصلی آن کمال انسان و تأمین سعادت عمومی است. در هر مکتب، خطوط اصلی، روش‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها، اهداف و وسایل، نیازها و دردها و درمان‌ها، مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها به‌وضوح مشخص شده است. این مکتب به‌عنوان منبع الهام برای تعیین تکالیف و مسئولیت‌های افراد عمل می‌کند. نوع برداشت و نگرشی که یک مکتب درباره جهان و هستی ارائه می‌دهد، به‌عنوان پایه و اساس فکری آن مکتب شناخته می‌شود. این پایه و اساس به‌اصطلاح جهان‌بینی نامیده می‌شود. اهداف مطرح‌شده در هر مکتب و دعوت به دنبال آن‌ها، روش‌ها و بایدها و نبایدهایی که تعیین می‌کند و مسئولیت‌هایی که ایجاد می‌نماید، همگی به‌عنوان نتایج ضروری جهان‌بینی آن مکتب محسوب می‌شوند. به‌عبارت دیگر، هر مکتب با ارائه یک چارچوب فکری، به انسان‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از خود و جهان پیرامونشان پیدا کنند و در این راستا، به سمت کمال و سعادت حرکت کنند. مکتب‌ها نه‌تنها به تحلیل انسان و جهان می‌پردازند، بلکه به‌عنوان راهنمایی برای زندگی روزمره افراد نیز عمل می‌کنند. آن‌ها می‌توانند به ما در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، اجتماعی و سیاسی کمک کنند و به ما نشان دهند که چگونه می‌توانیم در زندگی خود به اهداف والاتری دست‌یابیم. به‌علاوه، مکتب‌ها می‌توانند به ایجاد حس همبستگی و اتحاد در میان افراد کمک کنند، زیرا آن‌ها اصول مشترکی را برای زندگی بهتر و سعادت عمومی ارائه می‌دهند. درنهایت، مکتب‌ها به‌عنوان ابزارهایی برای درک بهتر از زندگی و جهان، به ما این امکان را می‌دهند که با نگاهی عمیق‌تر به مسائل انسانی و اجتماعی بنگریم و در این مسیر، به سمت رشد و توسعه فردی و اجتماعی حرکت کنیم. این فرآیند نه‌تنها به بهبود کیفیت زندگی فردی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای پایدار و متعادل نیز منجر شود. (عسکری، ۱۳۹۶).

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، که به نام حاج قاسم و شهید سلیمانی شناخته می‌شود، فرمانده پیشین نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود. او به همراه ابو مهدی المهندس، معاون حشد الشعبی عراق، در تاریخ ۱۳ دی ۱۳۹۸ به دست نیروهای آمریکایی در بغداد ترور شد. در دوران جنگ ایران و عراق، سلیمانی فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله کرمان بود و در عملیات مهمی مانند والفجر هشت، کربلای چهار و کربلای پنج نقش داشت. در سال ۱۳۷۶، سید علی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی ایران، او را به فرماندهی نیروی قدس سپاه منصوب کرد که مسئولیت فعالیت‌های برون‌مرزی سپاه را بر عهده داشت. سلیمانی همچنین در حمایت از مجاهدان افغانستان در مبارزه با طالبان مشارکت داشت و پس از جنگ‌های داخلی، اقداماتی برای بازسازی این کشور انجام داد. او در جنگ ۳۳ روزه لبنان و جنگ ۲۲ روزه فلسطین نیز به حزب‌الله و حماس کمک کرد و محور مقاومت را با سلاح‌های پیشرفته تجهیز نمود. با ظهور داعش در عراق و سوریه، سلیمانی به این مناطق رفت و نیروهای مردمی را سازمان‌دهی کرد تا با این گروه تروریستی مبارزه کند. از دستاوردهای او در این زمینه می‌توان به دور کردن تهدید داعش از شهرهای سامرا، نجف و کربلا اشاره کرد. علاوه بر فعالیت‌های نظامی، سلیمانی در حوزه فرهنگی نیز فعال بود. برخی از مسئولان جمهوری اسلامی ایران او را بنیان‌گذار ستاد بازسازی عتبات عالیات می‌دانند و او بر طرح‌های

توسعه حرم‌های ائمه (ع) نظارت داشت. همچنین، او در تسهیل زیارت اربعین و تأمین امنیت زائران نقش مهمی ایفا کرد. قاسم سلیمانی در ۱۳ دی ۱۳۹۸ به دستور مستقیم رئیس‌جمهور وقت آمریکا در یک حمله پهبادی ترور شد. در واکنش به این ترور، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پایگاه آمریکایی عین‌الاسد را با موشک هدف قرارداد و مجلس عراق طرح اخراج نیروهای آمریکایی از کشور را به تصویب رساند.

مکتب سردار حاج قاسم سلیمانی: تعلیم و تربیت اسلامی دو حوزه ارزش‌های شخصی و ارزش‌های اجتماعی را در برمی‌گیرد. براین اساس باید به مؤلفه‌های اصلی مکتب امام (ره) که بر همین نگاه استوار است، بازگشت، مکتبی که در آن عرفان، فقه، فلسفه و سیاست و حتی مبارزه با ظلم و جهاد یکجا جمع می‌شود. اسلام فقط به ارزش‌های شخصی و تجربه‌های معنوی فرد تقلیل نمی‌یابد، بلکه نظام ارزش‌های اجتماعی‌اش موردتوجه است. شهید سلیمانی به‌عنوان شاگرد این مکتب توانست جامع ارزش‌های اخلاقی فردی و اجتماعی باشد و این امر اهمیت بسیار زیادی دارد، چون این وجه امتیاز دین‌داری انقلابی از دین‌داری عافیت‌طلبانه و انقلابی‌گری سکولار است. ایشان نمونه موفق از جمع بین معنویت دینی و جامعه‌گرایی ارائه کرده، عرفان را باسیاست و مبارزه گره‌زده است و در مقام عمل آن را در حوزه نظامی نیز اعمال می‌کند ([محمداظهری، ۱۳۹۹](#)). رهبر انقلاب اسلامی حاج قاسم را سرباز بدون مرز نامیده‌اند. ایده‌ی جهان‌وطنی که آن را می‌توان در اندیشه‌ی امام خمینی و رهبر دید. شهادت شهید سلیمانی نشان داد که قلمرو اثر او از ایران و حتی جهان شیعه و اسلام فراتر رفته است. به فرموده رهبری او و دیگر سربازان انقلاب اسلامی هرجایی که امر مقدسی درخطر است و یا ظلمی صورت می‌گیرد، وارد می‌شوند یعنی گستره حضور ما هرجایی است که ارزش‌های کلیدی قداست و عدالت به خطر بیافتد ([احمدی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱](#)).

آموزش‌های مهارت‌های مدیریتی عملی شهید حاج قاسم سلیمانی

باید سبک زندگی این شهید والامقام به آینده‌سازان آموزش داد تا تفکر جهادی و انقلابی در جامعه رشد کند. هدف از ضرورت معرفی سبک زندگی شهید سردار قاسم سلیمانی در جامعه ازجمله دانش آموزان را در راستای خوب زیستن است. اثرگذاری سردار سلیمانی در کشور و حتی در جامعه جهانی بر کسی پوشیده نیست، برای معرفی هر چه‌بهر سردار سلیمانی به جامعه و به‌ویژه نسل نوجوان و جوان باید یک کار عمیق و ماندگار صورت گیرد که این مهم نیاز به طراحی متون دارد تا در جریان فرایند آموزشی کشور ازجمله مدارس قرار گیرد. مکتب شهید سلیمانی باید تدوین، آموزش و تبدیل به متن درسی شود به‌ویژه در مدارس گردد تا این مکتب مهم در بین دانش آموزان نهادینه و سپس به خانواده‌ها انتقال یابد. رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از شهادت حاج قاسم سلیمانی راه و رسم زندگی این شهید والامقام را در سه عنوان «مکتب، مدرسه و راه روشن» مطرح کردند، سرباز وطن از ویژگی‌های ممتاز و شخصیتی جامع برخوردار بود. شخصیت او منظومه‌ای منسجم و همگون از اجزای رشد یافته، به کمال رسیده و متنوع است. شهید قاسم سلیمانی یک استراتژیست نظامی در مقیاس جهانی بود، روحیه سلحشوری در کنار روحیه شهادت‌طلبی، او را به انسانی شجاع تبدیل کرده بود. اخلاص در عمل، ارادت و تمسک به اهل‌بیت (ع)، ولایت‌مداری، تعبد و معنویت، سخت‌کوشی، سرعت عمل، برخورداری از هندسه فکری منظم، ذهن هوشیار و پویا، بیان تأثیرگذار، نظم و انضباط و دقت در امور، علاقه وافر به مطالعه و پژوهش ازجمله ویژگی‌های دیگر سردار دل‌هاست. اعتدال، سنجیدگی و تدبیر در امور، روحیه انقلابی، صفا و سادگی، تواضع و فروتنی، ارتباط عمیق با اقشار مختلف مردم و خانواده، آرامش، خوش‌خویی، درک عمیق از ماهیت دنیا و حقیقت آخرت، توجه به اصل کمال‌طلبی، فراجناحی، فرا قومیتی و فرامرزی بودن به‌عنوان دیگر ویژگی‌های سرباز وطن است که می‌توان در آموزش سبک زندگی موردتوجه قرار گیرد. شهید قاسم سلیمانی جهان سیاست را خوب می‌شناخت و نه‌تنها یک فرمانده تراز اول نظامی بود، بلکه به‌عنوان یک دیپلمات برجسته در حل‌وفصل منازعات منطقه‌ای و ایجاد همگرایی در جهت مبارزه با داعش و ایجاد آرامش در منطقه مطرح است. بررسی ویژگی‌های شخصیتی و نقش برجسته سردار سلیمانی در مسائل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و نظامی این فرمانده بزرگ را صاحب سبک تمدنی نوینی کرده که نماد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است.

درواقع ویژگی‌های انجام کار عملی در مکتب شهید سلیمانی عبارت‌اند از:

- مشورت‌پذیری و تفکر عمیق در کار عملی
- عاطفی بودن در قبال سایرین درعین حال قاطعیت در کار عملی
- ولایت‌مداری شهید سلیمانی در حین کار
- مردم‌داری در حین کار
- رویکرد جهادی در کار
- تقلید در امور دینی در کار.

ویژگی‌های مدیریت عملی نیروی کار و سرمایه انسانی از نظر سردار سلیمانی نیز عبارت‌اند از:

- جدیت در کار عملی و مدیریت بر خویشتن در کار عملی (پهلوان شریف، ۱۳۹۹).

ویژگی‌های کار عملی در سازمان‌ها در مکتب سردار سلیمانی نیز عبارت‌اند از:

- ایمان به خدا در کارها
- ولایی بودن در کارها
- خویشتن‌شناسی و مهارت ارتباطی در کارها (منظری توکلی و نوری، ۱۴۰۱).

مدیریت عملکرد فنی و حرفه‌ای مدیران و کارکنان در مکتب شهید سلیمانی

با توجه به تأثیر عمیق تصمیمات مدیران در سطوح مختلف جامعه، هم‌راستایی سبک مدیریتی این افراد با راهبردهای کلان کشور امری ضروری و غیرقابل‌انکار است. جمهوری اسلامی ایران به‌تناسب راهبردهای خود، شیوه‌ای نوین از حکمرانی و به‌تبع آن الگوی مدیریتی در سطوح عالی ارائه کرده است. در این راستا، برخی از مدیران در ۴۰ سال گذشته به‌خوبی در جهت تحقق اهداف نظام عمل کرده‌اند، درحالی‌که برخی دیگر با چالش‌هایی روبه‌رو بوده‌اند. شهید سپهبد قاسم سلیمانی به‌عنوان یکی از مدیران برجسته جمهوری اسلامی ایران، که موفق به دریافت نشان ذوالفقار از مقام رهبری شده است، نه‌تنها در وظایف شغلی خود موفق بود، بلکه با محبوبیتی بی‌نظیر در میان اقدار مختلف جامعه نیز همراه شد (محمدظاهری، ۱۳۹۸). آنچه موجب شد تا این مجاهد بی‌وقفه به مسئولیت‌های اجتماعی و اسلامی خود عمل کند، ویژگی‌های منحصربه‌فرد شخصیت او بود. مقام معظم رهبری به‌درستی اشاره کردند که «سردار شهید عزیز را باید به‌عنوان یک مکتب، یک مسیر و مدرسه‌ای برای یادگیری موردتوجه قرار دهیم». سردار قاسم سلیمانی، به‌عنوان سیدالشهدای مقاومت، یکی از رهبرانی است که با ارائه یک الگوی بومی مدیریتی عملی، توانست از یک‌سو همگرایی لازم را در میان افرادی که دغدغه محور مقاومت را دارند، ایجاد کند و از سوی دیگر هماهنگی میان نهادهای مختلف قدرت در ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران را فراهم آورد. الگوی مدیریتی حاج قاسم سلیمانی را نمی‌توان به‌سادگی در قالب نظریه‌های محدود و تنگ غربی گنجاند، اما می‌توان رویکرد مدیریتی او را به‌صورت نسبی با این نظریه‌ها مقایسه و تطبیق داد. در مدیریت، دو مفهوم کلیدی وجود دارد: اثربخشی و کارایی. اثربخشی به معنای انجام کار درست و کارایی به معنای انجام درست‌کار است. به بیان ساده، یک کار در مدیریت زمانی اثربخش محسوب می‌شود که به هدف نهایی برسد و کارایی به این معناست که این کار به بهترین نحو و با کمترین هزینه مادی و انسانی انجام شود. در اینجا دو سؤال مهم مطرح می‌شود: آیا اقدامات شهید حاج قاسم سلیمانی در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای اثربخش بوده است؟ و آیا حضور او به‌عنوان فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران کارایی و بهره‌وری لازم را داشته است؟ برای پاسخ به این سؤالات از منظر مدیریتی، باید به نتایج اقدامات حاج قاسم توجه کنیم. مدیریت در بسیاری از موارد بر پایه نتایج و بازخوردها استوار است؛ یعنی اینکه نتیجه نهایی مثبت یا منفی باشد، تعیین‌کننده است (عرب‌پور، ۱۴۰۰). مثلاً، خروجی فعالیت ۲۲ ساله حاج قاسم سلیمانی به‌عنوان فرمانده سپاه قدس چه بوده است؟ آیا سازمان تحت مدیریت حاج قاسم بهره‌ور بوده یا نه؟ پاسخ این سؤال دقیقاً با امتیازی که ما به منش مدیریتی حاج قاسم می‌دهیم، در ارتباط است. آیا الگوی مدیریتی حاج قاسم در این دوره ۲۲ ساله اثربخش بوده تا الگوی مدیریتی برگزیده برای مدیران فرهنگی، اقتصادی،

سیاسی، هنری و غیره باشد؟ وقتی اثربخشی را مطالعه می‌کنیم، می‌بینیم هر آنچه از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی و سیاست کلان جمهوری اسلامی ایران به ایشان و سازمان تحت امرش تکلیف شده بود، به نحو احسن انجام گرفته است. ایشان کاملاً به هدف رسیده‌اند. به هر صورت، کارهایی هم مثل آزادی فلسطین اشغالی هستند که طبیعتاً هنوز به نتیجه کامل نرسیده‌اند و شهادت ایشان، تلاش‌هایشان را برای حصول این اقدام نیمه‌کاره گذاشت؛ اما در کارنامه کاری سردار سلیمانی، صفحات درخشان بسیاری وجود دارد. آزادی افغانستان، اجلاس بُن، آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ طی جنگ ۳۳ روزه، جنگ‌های فراوان غزه در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ و شکست گروه‌های تکفیری همچون داعش در سوریه و عراق، به لطف فرماندهی بی‌بدیل حاج قاسم، با پیروزی جبهه مقاومت همراه بود؛ بنابراین، اثربخشی سپاه قدس تحت امر حاج قاسم بلامنازع است و اهداف تعیین‌شده حاصل شده است (نصیری و همکاران، ۱۴۰۱). بعد از بحث اثربخشی، کارایی اقدامات حاج قاسم سلیمانی مطرح می‌شود. این‌که آیا ایشان این اقدامات ظفرمندان را به‌درستی انجام داده‌اند یا نه؟ آیا این اقدامات با کمترین هزینه و بهترین راهکارها حاصل شده‌اند یا نه؟ آمارهایی که مؤسسات غربی درباره هزینه‌های ایران در منطقه ارائه داده‌اند، نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران نهایتاً بیست میلیارد دلار برای حمایت از محور مقاومت در غرب آسیا در مدت حضور حاج قاسم سلیمانی در سمت فرماندهی سپاه قدس هزینه کرده است. این مقدار هزینه با هفت هزار میلیارد دلاری که آمریکا در منطقه هزینه کرده اصلاً قابل‌مقایسه نیست. البته باید به این هفت هزار میلیارد دلار آمریکایی کمک‌های حاصل از دلارهای نفتی اعراب را هم اضافه کنیم. این در حالی است که ایران با سپاه قدس تحت فرماندهی حاج قاسم سلیمانی با این حجم مأموریت در منطقه با بیست میلیارد دلار نتایج درخشانی دست‌یافت. تعداد اندک شهدا را هم با توجه به حجم نبرد و تعداد کشته‌های تروریست‌ها باید درخشان ارزیابی کرد. شهید سلیمانی هم اثربخش بود، هم کارا؛ بنابراین، مدیریت ایشان بهره‌وری داشته است. (عرب‌پور، ۱۴۰۰)

معیارهای مدیریت کار عملی جمعی شهید حاج قاسم سلیمانی

سردار قاسم سلیمانی به‌عنوان یکی از فرزندان و تربیت‌شدگان مکتب امام خمینی (ره) کبیر توانست طی چهل سال با بهره‌گیری از ایمان و اخلاص، شجاعت، هوشمندی و روحیه جهادی و مردمی‌اش، به‌گونه‌ای در مسیر کمال پیش رود که به گفته رهبر انقلاب، سبک رهبری و تربیتی او را باید مکتبی درس‌آموز دید (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۱). مکتبی که در آن معیارهای مدیریت کار عملی جمعی شامل حسن خلق، رسیدگی شخصی به امور مردم، تواضع، بردباری و صبر، ساده زیستی، بخشش اشتباهات، دوستی با مردم، توجه به زیردستان و خدمت به آنان، دور کردن وحشت از دل‌های مردم، رعایت حق‌الناس، اجتناب از اجحاف به مردم، رفتار نیک با مردم، احترام به آراء مردم، در دسترس مردم بودن و گشاده‌رویی بوده است. (شیرازی، ۱۴۰۰).

پیشینه تحقیق

حسینی نیا و بختیاری (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای به بررسی الگوی راهبردی جامع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر اساس علم‌سنجی پرداخته‌اند. این تحقیق از نظر هدف، بنیادی و کاربردی بوده و از لحاظ جمع‌آوری داده‌ها، یک پژوهش چند روشی به شمار می‌آید. در بخش اول، با استفاده از مطالعات علم‌سنجی در پایگاه داده اسکوپوس، منابع و اسناد مرتبط با موضوع جمع‌آوری شده و با کمک نرم‌افزارهای Bibexcel و VOSviewer نقشه‌های علمی ترسیم گردید. جامعه مورد مطالعه شامل ۳۵۹ سند مرتبط تا سال ۲۰۲۲ بود که منجر به ترسیم ۲۴ خوشه شد. در بخش دوم تحقیق، با رویکرد تحلیل مضمون و به کمک نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰، کدگذاری سه‌مرحله‌ای اسناد انجام و مؤلفه‌های کلیدی شناسایی شدند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که انواع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شامل «مهارت‌های نرم، مهارت‌های سخت و رویکردهای نوین آموزشی» هستند. در این فرآیند، ارکان کلیدی مانند «مدارس فنی و حرفه‌ای، جامعه، حاکمیت، آموزش و پرورش، صنعت، نهادهای عمومی و خصوصی و شهرهای یادگیری» نقش مهمی ایفا می‌کنند. همچنین، «چالش‌های پیش روی توسعه آموزش‌های فنی و

حرفه‌ای» و «عوامل زمینه‌ای» نیز شناسایی شده و مشخص گردید که توسعه این نوع آموزش‌ها می‌تواند پیامدهایی همچون «رشد اقتصادی، بهبود اقتصاد ملی، اقتدارگرایی، نوآوری و رضایت شغلی» به همراه داشته باشد.

خراسانی پاریزی و مرادی (۱۴۰۱) تبیین جایگاه کار و اشتغال در اسلام با تکیه بر مکتب شهید سلیمانی را مورد بررسی قرار دادند. این مطالعه از این نظر اهمیت دارد که قصد دارد به این سؤال اصلی، اشتغال در اسلام و مکتب شهید سلیمانی چه جایگاهی دارد پاسخ دهد. روش تحقیق در این پژوهش کتابخانه است و اطلاعات به صورت توصیفی تجزیه و تحلیل تهیه گردیدند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد دین اسلام به کار و اشتغال اهمیت زیادی داده و بیکاری به شدت نکوهش کرده است. در اسلام بر اهمیت برآوردن نیازهای زندگی تأکید شده و کار با عناوین ویژه‌ای چون عبادت، جهاد در راه خدا، گذشتن از پل صراط تعبیر شده است و می‌توان اهمیت آن را در آیات و روایات دینی استنباط نمود با یک نگاه کلی به ویژگی‌های یک فرد کارآفرین و خصوصياتی که اسلام از یک انسان باتقوا انتظار دارد، می‌توان فهمید که یک انسان مؤمن به تمام معنا می‌تواند یک کارآفرین باشد. بحث درباره اشتغال از دیدگاه شهید سلیمانی را نیز باید در مدیریت سرمایه انسانی دید. شهید سلیمانی انسانی بود که به معنی واقعی کلمه وقت برای استراحت نداشت و همیشه مشغول به کار بود. ویژگی‌های اشتغال در مکتب شهید سلیمانی عبارت‌اند از: رعایت اخلاص در کار، مشورت‌پذیری و تفکر عمیق، عاطفی بودن در قبال سایرین در عین حال قاطعیت در کار، ولایت‌مداری، مردم‌داری، رویکرد جهادی در کار، تقلید در امور دینی در کار، مدیریت سرمایه انسانی و خود توسعه‌ای.

احمدی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) مدیریت جهادی در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار دادند. مقاله حاضر با رویکرد تحلیلی-توصیفی و با تلفیق از منابع اسنادی و کتابخانه‌ای، تجربه میدانی (مشاهده مشارکتی) و مصاحبه عمیق، به دنبال جمع‌آوری و استخراج داده‌هایی است که پاسخگوی این پرسش باشد که: مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی اصول و مبانی و مؤلفه‌های مدیریت جهادی چیست؟ یافته‌های پژوهش حاکی است که روحیه ایثارگری، کار و تلاش مضاعف، مسئولیت‌پذیری، وجدان کاری، شجاعت و قاطعیت در امور، خودباوری، از جنس مردم بودن، قناعت، ساده‌زیستی و حسن خلق از جمله اصول، مبانی و مؤلفه‌های مدیریت جهادی مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی است.

سبحانی (۱۴۰۱) مدیریت استراتژیک در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار دادند. سؤال اصلی پژوهش حاضر را این گونه می‌توان مطرح نمود مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی از چه ویژگی‌هایی برخوردار است که آن مکتب و الگوی عملی مطلوب در مدیریت استراتژیک سازمان‌های کشور بکار برد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است و در جمع‌آوری اطلاعات از شیوه‌های کتابخانه‌ای، فیش‌برداری از کتاب‌ها و مقالات و سراچه‌های اینترنتی استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که با توجه به شاخص‌های باارزش شهید قاسم سلیمانی بخصوص در دانش و تخصص و تعهد می‌توان این شاخص‌های باارزش را در مدیریت استراتژیک سازمان‌ها بکار برد. همچنین تمامی ابعاد مدیریت استراتژیک همچون بعد هدف‌گذاری، تحلیل محیطی، تنظیم استراتژی، اجرای استراتژی، ارزیابی استراتژی می‌توان با توجه به ویژگی‌های شهید حاج قاسم سلیمانی در سازمان‌های کشور اجرا نمود.

داوند و میر شفيعی (۱۴۰۱) مدیریت دانش در مکتب سردار سلیمانی را مورد مطالعه قرار داد. سؤال اصلی این پژوهش حول محور این مسئله بود که مدیریت دانش چگونه در مدیریت شهید سلیمانی جلوه‌گر شده است؟ در پاسخ به این سؤال با توجه به مؤلفه‌ها و اصول مدیریت دانش مشخص شد که شهید سلیمانی در مدیریت خویش کاملاً عقلانی عمل نموده است. سرسختی و عدم انعطاف در مقابله با دشمنان، در نگاه و کلام او بارز و مشهود است. تزریق روح خودباوری و امید، در سخنرانی‌های وی نمود عینی دارد. شایسته‌گزینی نیز یکی از مؤلفه‌های مدیریت دانش در مدیریت شهید سلیمانی است. همچنین اثربخشی و کارایی در مدیریت شهید سلیمانی مشهود است. آزادی افغانستان، اجلاس بُن، آزادسازی جنوب لبنان در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ طی جنگ ۳۳ روزه، جنگ‌های فراوان غزه در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ و شکست گروه‌های تکفیری همچون داعش در سوریه و عراق، به لطف فرماندهی بی‌بدیل حاج قاسم، با پیروزی جبهه مقاومت همراه بود. از حیث مدیریت بر مبنای هدف نیز شهید سلیمانی همواره اهداف و اصول را در صدر امور مدنظر داشت و برای تحقق آن‌ها تلاش

فراوان نمود. کار پایان‌ناپذیر نیز یکی از دیگر مصادیق مدیریت شهید سلیمانی است. شهید سلیمانی در راه خدمت به اسلام و مسلمین و منافع ملی؛ به صورت شبانه‌روزی تلاش نموده و لحظه‌ای از پا ننشستند. لذا مدیریت و کار جهادی از شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در خدمت به مردم است.

کریمی گوغری و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان سبک رهبری و مکتب فرماندهی شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی در رویکرد جهادی او را انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که سبک رهبری و مکتب فرماندهی شهید سلیمانی با رویکرد جهادی ایشان رابطه معناداری دارد.

ریزانه (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان سبک رهبری فراملی در مکتب شهید سلیمانی را انجام داده است. نتایج نشان داد که سبک رهبری شهید سلیمانی شامل ابعاد هم‌چون اندیشه راهبردی، موقعیت‌سنجی، تعامل فرهنگی، آگاهی محیطی، مهارت‌های ارتباطی، مربی‌گری و نهادسازی بین‌المللی است.

رجبی (۱۴۰۰) شاخص‌های مکتب سردار سلیمانی در اندیشه آیت اله خامنه‌ای را مورد مطالعه قرار داد. این پژوهش از نوع کیفی است و برای گردآوری داده‌ها، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه آماری آن، شامل مجموع بیانات فاقد طبقه‌بندی رهبری از ۱۴ خردادماه ۱۳۶۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۹ در موضوعات مرتبط با پژوهش حاضر است. روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای با ابزار فیش‌برداری و مراجعه به اسناد دست‌اول است. یافته‌های پژوهش نیز، با استفاده از ترسیم شبکه مضامین تحلیل و ارائه شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مجموع می‌توان ۱۱۴ نکته کلیدی (مضمون پایه) را پیرامون شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی از فرمایش‌ها و پیام‌های رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) استخراج نمود. این نکات در شبکه‌ای از مضامین به هم پیوسته در دو سطح مضمون فراگیر (ایمان توحیدی خالص) و مضامین سازمان‌دهنده (شهادت‌طلبی، مجاهدت، تقوا، اخلاص، شجاعت، تدبیر، انقلابی‌گری، تعاون و همکاری، ایثار و فداکاری و دشمن‌شناسی) طبقه‌بندی می‌شود.

قاسمی ذوالپیرانی و عسکری تپه (۱۴۰۰) مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی را بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد شهید سلیمانی به عنوان الگوی متعالی از یک شخصیت تأثیرگذار دارای ویژگی‌های برجسته‌ای هم‌سو با ارکان شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی است که «اخلاص» به عنوان مهم‌ترین ویژگی در کنار «وحدت‌گرایی» و «حفظ منافع ملی»، سه مؤلفه اصلی این مکتب را شامل می‌شوند.

بیشه و قربانی‌زاده (۱۳۹۹) مکتب شهید سلیمانی در آینه بسیج سفیران تحول‌گرا، تعالی‌بخش و تمدن‌ساز را بررسی کرده‌اند. با توجه به نتایج تعداد ۱۴۷ کد، ۱۰۲ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده (مجاهد شجاع فی سبیل‌الله، فداکار و ایثارگر، شهادت‌طلب، برجستگی‌های ممتاز در سلامت معنوی و اعتقادی، حکیم، نفوذ کلام و روح‌افزا، محبوب و مردمی، انقلابی، تراز، وحدت‌آفرین، نقش ممتاز و تاریخ‌ساز در خدمات ارزشمند، استکبارستیز، پشتیبان ملت‌ها و کشورهای محور مقاومت) و ۳ مضمون فراگیر (تحول‌گرا، تعالی‌بخش و تمدن‌ساز) احصاء گردید (**بیشه و قربانی‌زاده، ۱۳۹۹**).

شیرازی (۱۳۹۹) در کتابی با عنوان «شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی» پس از اشاره‌ای کلی به مکتب اسلام ناب محمدی (ص) با استفاده از سخنان سردار شهید سلیمانی و خاطرات هم‌زمان ایشان، برخی از مهم‌ترین شاخص‌های این مکتب را بدین ترتیب مورد اشاره قرار داد است: توحید، معنویت، دنیا‌گریزی، عقلانیت، عدالت اجتماعی، دشمن‌شناسی و غیره.

دهقانی‌پوده و پاشایی هولاسو (۱۳۹۹) در مقاله «تدوین الگوی مکتب فرماندهی شهید قاسم سلیمانی» با بررسی کتابخانه‌ای در زندگینامه، سخنرانی‌ها، یادداشت‌ها و وصیت‌نامه شهید و همچنین، مصاحبه با افراد صاحب‌نظر و استفاده از نظرات ایشان، مکتب این شهید والامقام را در پنج بُعد «معنوی و ارزشی»، «فردی و رفتاری»، «فرماندهی و مدیریتی»، «نظامی» و «تأثیرگذاری (عملکردی)» مشخص کرده‌اند که در نهایت، نتیجه و پیامد آن «سعادت و شهادت» است.

محمد مظاهری (۱۳۹۹) در نوشتار «ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهبد قاسم سلیمانی» کوشیده است تا با استفاده از مصاحبه‌ها، فیلم‌ها و داده‌های متنی مرتبط با

شهید سلیمانی، الگوی مدیریتی مطلوبی را برای مدیران عالی کشور ترسیم کند. بر این اساس، مبانی اعتقادی در سطح چهارم، زمینه‌های فردی در سطح سوم، مشی‌های سیاسی- فرهنگی- اقتصادی- سیاسی در سطح دوم و زمینه‌های شغلی در سطح نخست قرار گرفته است.

رضاییان (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب‌ساز، حاج قاسم سلیمانی» بابت این نکته که هرگاه انسان از مدار فردیت خارج و سعه وجودی‌اش به اندازه‌ای گسترش یابد که بر نفوس انسان‌ها تأثیری قابل توجه در مسیر کمال بگذارد، به یک مکتب تبدیل می‌شود، ویژگی‌های شهید سلیمانی را چنین برشمرده است: ایمان به خدا، اخلاص، ساده‌زیستی، ولایت‌مداری، مبارزه با استکبار، دفاع از مظلومان، فراجناحی بودن و محبوبیت جهانی.

طهماسبی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی «زندگی سلیمانی عزیز گذری بر زندگی و رزم سردار شهید حاج قاسم سلیمانی و وصیت‌نامه ایشان» پرداختند. شهید، محور عزت و کرامت همه ما هستند؛ نه برای امروز، بلکه همیشه این‌ها به دریای واسعه خداوند سبحان اتصال یافته‌اند. آن‌ها را در چشم، دل و زبان خود ببینید، همان‌گونه که هستند. فرزندان را بانام آن‌ها و تصاویر آن‌ها آشنا کنید. به فرزندان شهید که یتیمان همه شما هستند، به چشم ادب و احترام بنگرید. به همسران، پدران و مادران آنان احترام کنید، همان‌گونه که از فرزندان خود با اغماض می‌گذرید، آن‌ها را در نبود پدران، مادران، همسران و فرزندان خود توجه خاص کنید.

مهدی و بارانی (۱۳۹۸) تحلیل جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در نقشه جامع علمی کشور را مورد مطالعه قرار دادند. در این مقاله، با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی، جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در نقشه جامع علمی کشور با رویکرد اکتشافی و آسیب شناسانه، بررسی و تحلیل شده است. بر اساس یافته‌های این مطالعه، هرچند در نقشه جامع علمی کشور فرصت‌ها و زمینه‌های مناسبی برای توسعه مهارت و مهارت‌افزایی دانش‌آموزان و دانشجویان در آموزش و پرورش، نظام آموزش عالی و سایر نهادهای آموزشی ذی‌ربط پیش‌بینی شده است، اما در این سند سازوکار اجرا و شفافیت عملیات کافی برای مهارت‌آموزی منابع انسانی کشور تعریف و تدقیق نشده است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود ستاد راهبری نقشه جامع علمی کشور به صورت دوره‌ای و نظام‌مند، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی و افزایش سطح مهارت منابع انسانی ذی‌قیمت کشور را رصد و ارزیابی کند. در این میان، نقش و مسئولیت مدارس، دانشگاه‌ها، خانواده‌ها و بنگاه‌های کسب‌وکار برای مشارکت جامع در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی و توسعه قابلیت‌ها، شایستگی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان، دانشجویان، جوانان جویای کار و شاغلان کشور بسیار حیاتی و تعیین‌کننده است.

در بررسی مطالعات مختلف پیرامون آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مدیریت بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی، می‌توان به نقاط مشترک و تفاوت‌های مهمی اشاره کرد. حسینی نیا و بختیاری (۱۴۰۲) با استفاده از روش‌های علم‌سنجی و تحلیل مضمون، به شناسایی مؤلفه‌های کلیدی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای پرداخته و تأکید کردند که ارکان اصلی شامل مدارس، جامعه، حاکمیت و صنعت هستند. همچنین، خراسانی پاریزی و مرادی (۱۴۰۱) به بررسی جایگاه کار و اشتغال در اسلام و مکتب شهید سلیمانی پرداختند و نشان دادند که کار در این مکتب به عنوان عبادت و جهاد تلقی می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده اهمیت کار و اشتغال در توسعه مهارت‌های مدیریتی و فنی است.

از سوی دیگر، تحقیقات احمدی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) و سبحانی (۱۴۰۱) بر اصول و مؤلفه‌های مدیریت جهادی و استراتژیک در مکتب شهید سلیمانی تأکید دارند و ویژگی‌هایی مانند ایثارگری، مسئولیت‌پذیری و شجاعت را به عنوان اصول کلیدی معرفی می‌کنند. همچنین، داوند و میر شفیع (۱۴۰۱) بر مدیریت دانش در این مکتب تأکید کرده و نشان می‌دهند که شهید سلیمانی در مدیریت خود عقلانی و هدف‌محور عمل کرده است. به طور کلی، این مطالعات نشان می‌دهند که مکتب شهید سلیمانی نه تنها بر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تأکید دارد، بلکه اصول مدیریتی و جهادی را نیز در راستای توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد توجه قرار می‌دهد.

۳- روش تحقیق

هدف از این پژوهش، طراحی الگوی آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای است. بنابراین از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی است، چراکه علاوه بر جنبه آگاهی‌بخشی و علمی، جنبه کاربردی نیز برای شرکت‌ها و سازمان‌های مختلف بخصوص آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای در بر خواهد داشت. با توجه به هدف و ماهیت، این پژوهش از نظر روش، یک پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) است. همچنین از آنجاکه این تحقیق در صدد طراحی مدل است، اکتشافی است. رویکرد بخش کیفی گراند تئوری یا تئوری داده بنیاد بود که با مصاحبه با خبرگان و انجام سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. برای سطح‌بندی و رتبه‌بندی عوامل و تعیین نوع متغیرها و همچنین بررسی روابط بین متغیرهای مدل، تعیین شدت روابط و شناسایی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری معیارها از روش ترکیبی ISM-DEMATEL استفاده شد. برای تعیین وضعیت موجود آموزش مهارت‌های عملی در شاخه فنی حرفه‌ای از نظر مؤلفه‌های مدل هم از پرسشنامه در بخش کمی استفاده شد.

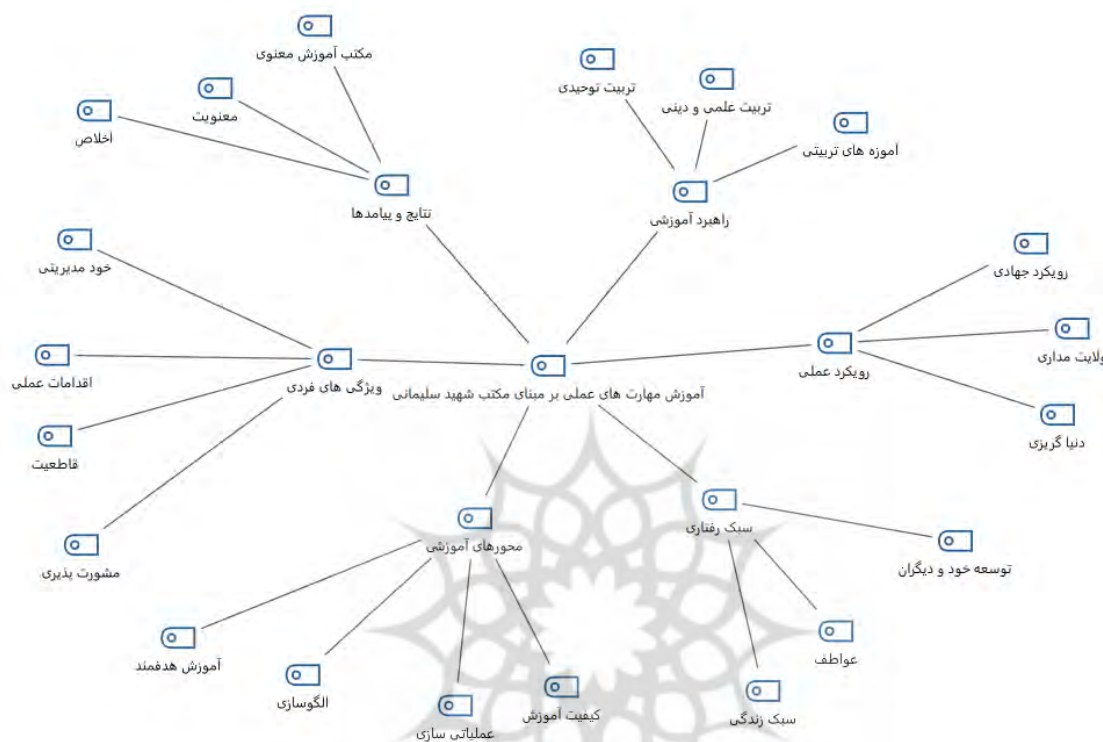
روایی: روایی به معنای اعتبار و صحت ابزارهای اندازه‌گیری است که در این پژوهش به کار گرفته شده‌اند. برای اطمینان از روایی ابزارهای تحقیق، از نظرات خبرگان و متخصصان در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای بهره‌گیری شده است. با استفاده از روش‌های کیفی و مصاحبه با خبرگان، محقق توانسته است ابعاد مختلف مدل آموزشی را شناسایی کند و اطمینان حاصل نماید که پرسشنامه‌های طراحی شده به‌طور دقیق و جامع به سنجش مؤلفه‌های موردنظر می‌پردازند. همچنین، با استفاده از روش‌های تحلیل محتوای کیفی و کدگذاری، اعتبار مفاهیم و متغیرهای شناسایی شده در پژوهش تقویت شده و اطمینان حاصل می‌شود که این متغیرها به‌درستی نمایانگر واقعیت‌های موجود در نظام آموزش مهارت‌های عملی هستند.

پایایی: پایایی به ثبات و قابلیت تکرار نتایج تحقیق اشاره دارد. در این پژوهش، برای سنجش پایایی ابزارهای اندازه‌گیری، از روش‌های آماری مانند آلفای کرون باخ استفاده شده است که به محقق این امکان را می‌دهد تا میزان همبستگی بین سؤالات پرسشنامه را بررسی کند. همچنین، با توجه به استفاده از روش‌های ترکیبی ISM-DEMATEL برای تحلیل داده‌ها، پایایی نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل‌های کمی و کیفی نیز تقویت می‌شود. این روش‌ها اجازه می‌دهند تا روابط بین متغیرها را به‌طور دقیق‌تر و قابل‌اعتمادتر شناسایی کرده و از این طریق، به نتایج پایدار و معتبری دست یابد که می‌تواند در طراحی الگوی آموزش مهارت‌های عملی مؤثر باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

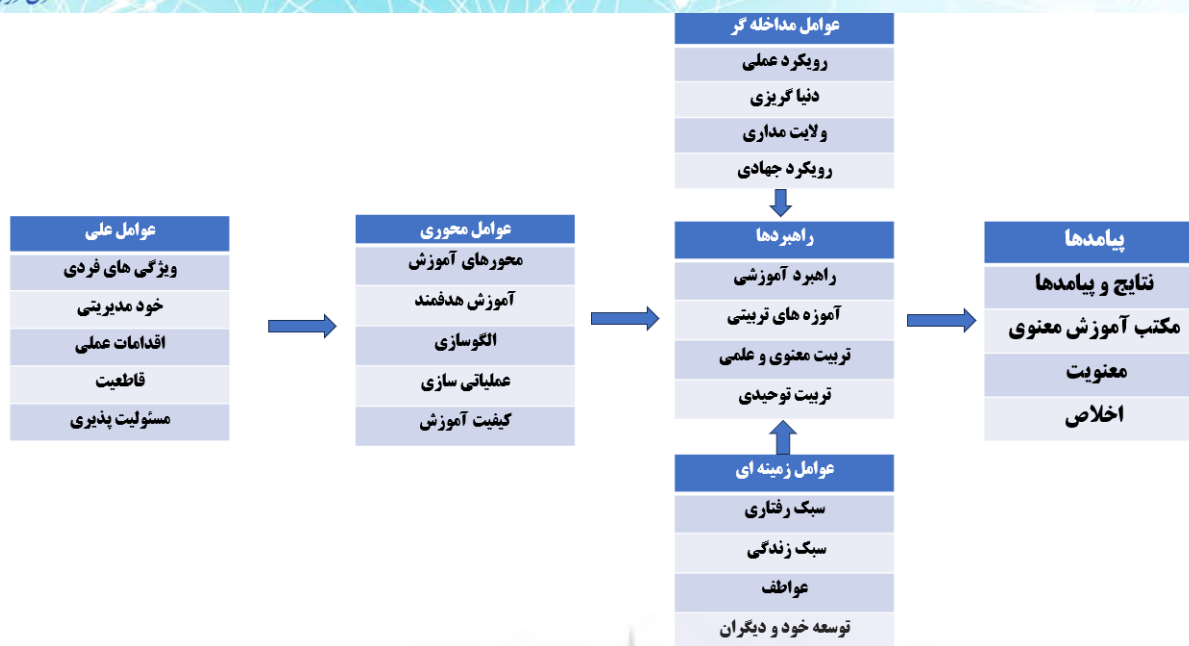
۴- یافته‌ها

پس انجام مصاحبه و کدگذاری داده‌ها مدل زیر استخراج گردید.

تصویر شماره (۱). مدل آموزش مهارت‌های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تصویر شماره (۲). مدل آموزش مهارت های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه ای به صورت پارادایمی

مرحله دیمتیل ساختاری تفسیری

عوامل نهایی شناسایی شده مدل آموزش مهارت های عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه ای پس از مرحله گردند تئوری و تحلیل داده ها در نهایت ۶ عامل به عنوان عوامل نهایی به عنوان مؤلفه های اصلی تحقیق شناسایی شدند و به این مرحله از تحقیق وارد شدند.

- تعیین شدت و قدرت تأثیرات مستقیم موانع بر یکدیگر

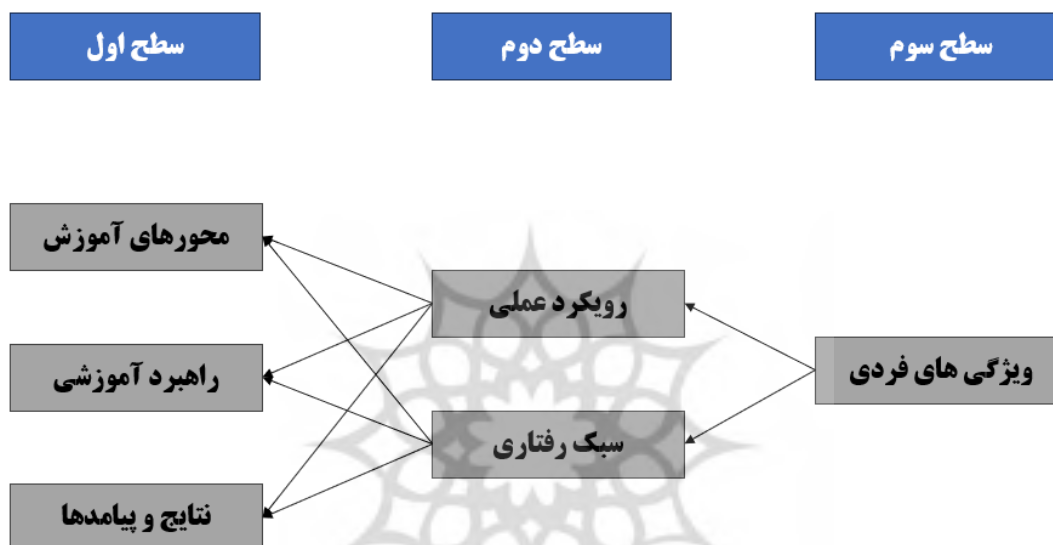
این قدرت تأثیرات از طریق مقایسات زوجی میان دوبه دوی موانع صورت می گیرد. فرایند تعیین شدت تأثیر توسط نظرات و قضاوت های ذهنی خبرگان و مبتنی بر مقیاس های زبانی فازی معرفی شده است. در این زمینه پرسشنامه مربوطه در اختیار افراد خبره قرار گرفت تا مبتنی بر مقادیر ۵ گانه موجود، یکی از آن ها به عنوان شدت تأثیر میان اجزاء مدل انتخاب شود. هدف از این بخش گردآوری نظرات خبرگان در زمینه شدت تأثیر عوامل بر یکدیگر، تجمیع این نظرات و نهایتاً دستیابی به ماتریس فازی قضاوت خبرگان است. پس از گردآوری نظرات خبرگان، این نظرات (ماتریس های فازی) با استفاده از فرمول میانگین هندسی فازی تجمیع و تحت قالب یک ماتریس قضاوت مورد استفاده قرار می گیرند.

جدول (۱). سطح بندی مؤلفه های شناسایی شده در تحقیق

سطح	مشترک	خروجی	ورودی	عوامل
سطح دوم	۱،۲،۳،۴،۶	۱،۲،۳،۴،۵،۶	۱،۲،۳،۴،۶	رویکرد عملی
سطح اول	۱،۲،۶	۱،۲،۶	۱،۲،۴،۶	محورهای آموزش
سطح اول	۱،۳،۴،۶	۱،۲،۴،۶	۱،۳،۴،۶	راهبرد آموزشی

عوامل	ورودی	خروجی	مشترک	سطح
ویژگی‌های فردی	۱،۳،۴	۱،۲،۳،۴،۶	۱،۳،۴	سطح سوم
نتایج و پیامدها	۱،۵،۶	۵،۶	۵،۶	سطح اول
سبک رفتاری	۱،۲،۴،۵،۶	۱،۲،۳،۵،۶	۱،۲،۵،۶	سطح دوم

بر اساس یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که سطح اول شامل ویژگی‌های فردی، سطح دوم شامل سبک رفتاری و سطح سوم شامل محورهای آموزش، راهبرد آموزشی و نتایج و پیامدها است.

تصویر شماره (۳). مدل نهایی دیمتل ساختاری تفسیری (ISM_DIMATEL)

در این مرحله از پژوهش، باهدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای، تحلیل ساختاری تفسیری فازی به کار گرفته می‌شود. با استفاده از ماتریس دسترسی نهایی، عوامل مؤثر در این حوزه شناسایی و دسته‌بندی می‌شوند تا بتوان به درک عمیق‌تری از روابط بین آن‌ها دست یافت. این دسته‌بندی به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شود: عوامل خودمختار، پیوندی، وابسته و نفوذی.

عوامل خودمختار به‌طور مستقل و بدون وابستگی به سایر عوامل عمل می‌کنند و می‌توانند تأثیرات مثبتی بر فرآیند آموزش مهارت‌های مدیریتی داشته باشند. به‌عنوان مثال، ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های فردی مربیان می‌تواند از جمله این عوامل باشد که به‌طور مستقیم بر کیفیت آموزش تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر، عوامل پیوندی به‌طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و روابط پیچیده‌ای را شکل می‌دهند؛ مانند تعاملات میان دانش‌آموزان و مربیان که می‌تواند به تقویت مهارت‌های مدیریتی منجر شود.

عوامل وابسته به‌شدت تحت تأثیر سایر عوامل قرار دارند و به‌تنهایی نمی‌توانند تأثیر قابل‌توجهی داشته باشند، مانند زیرساخت‌های آموزشی و منابع مالی. در مقابل، عوامل نفوذی دارای تأثیرات قوی و گسترده‌ای بر سایر عوامل هستند و می‌توانند به‌عنوان محرک‌های اصلی در فرآیند آموزش عمل کنند، مانند سیاست‌های کلان آموزشی کشور. با ترسیم نمودار قدرت نفوذ - وابستگی عوامل، می‌توان به‌وضوح روابط بین این چهار دسته را مشاهده کرد و درک بهتری از اثرات مستقیم و

غیرمستقیم آنها بر یکدیگر به دست آورد. این تحلیل می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی کمک کند تا با شناسایی نقاط قوت و ضعف موجود، راهکارهای مؤثری برای بهبود کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ارائه دهند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که الگوی آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک‌رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی بوده است. در مدل پارادایمی به‌دست‌آمده عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی بوده که دربرگیرنده عوامل خود مدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری بوده است. عوامل محوری شامل محورهای آموزشی بوده که مشتمل بر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی سازی و کیفیت آموزش بود. عوامل مداخله‌گر شامل رویکرد عملی بود که دربرگیرنده دنیا‌گریزی، ولایت مداری و رویکرد جهادی بود. راهبردها شامل راهبردهای آموزشی مشتمل بر آموزه‌های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده است. عوامل زمینه‌ای شامل سبک‌رفتاری بود که دربرگیرنده سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران بوده است. همچنین پیامدها در مدل پارادایمی شامل نتایج و پیامدها بود که دربرگیرنده مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص بوده است. این نتایج موافق با یافته‌های [حسینی نیا و بختیاری \(۱۴۰۲\)](#)، [خراسانی پاریزی و مرادی \(۱۴۰۱\)](#)، [احمدی‌نژاد و همکاران \(۱۴۰۱\)](#)، [سبحانی \(۱۴۰۱\)](#)، بود. در سال‌های اخیر به دلیل پتانسیل‌های موجود در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در راستای پرداختن به چالش‌های بهره‌وری و برابری و ترسیم چشم‌انداز شغلی بهتر، به‌منظور حصول توسعه پایدار، اهداف جدیدی مدنظر ملل مختلف قرار گرفته است [\(Clement et al, ۲۰۲۱\)](#) که می‌تواند نقش مهمی در توسعه مهارت‌های ضروری بازار کار ایفا نماید [\(Aldossari, ۲۰۲۰\)](#). آموزش فنی و حرفه‌ای ابزاری ضروری برای ایجاد اشتغال مولد و دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی است که می‌تواند موجب افزایش بهره‌وری و کاهش فقر و بیکاری در جوامع مختلف شود [\(Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱\)](#). بر این اساس، تحقیق و نوآوری در آموزش فنی و حرفه‌ای در کمک به دستیابی به اهداف توسعه پایدار بسیار مهم است. [\(Tun & Juchelková, ۲۰۲۲\)](#). در سال‌های اخیر به دلیل پتانسیل‌های موجود در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در راستای پرداختن به چالش‌های بهره‌وری و برابری و ترسیم چشم‌انداز شغلی بهتر، به‌منظور حصول توسعه پایدار، اهداف جدیدی مدنظر ملل مختلف قرار گرفته است [\(Clement et al, ۲۰۲۱\)](#)؛ که می‌تواند نقش مهمی در توسعه مهارت‌های ضروری بازار کار ایفا نماید [\(Aldossari, ۲۰۲۰\)](#). آموزش فنی و حرفه‌ای ابزاری ضروری برای ایجاد اشتغال مولد و دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی است که می‌تواند موجب افزایش بهره‌وری و کاهش فقر و بیکاری در جوامع مختلف شود [\(Ochieng and Ngware, ۲۰۲۱\)](#). بر این اساس، تحقیق و نوآوری در آموزش فنی و حرفه‌ای در کمک به دستیابی به اهداف توسعه پایدار بسیار مهم است [\(Tun & Juchelková, ۲۰۲۲\)](#).

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که الگوی آموزش مهارت‌های مدیریتی عملی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در شاخه فنی و حرفه‌ای شامل مقوله‌های اصلی راهبرد آموزشی، رویکرد عملی، سبک‌رفتاری، محورهای آموزشی، نتایج و پیامدها و ویژگی‌های فردی است. عوامل علی شامل ویژگی‌های فردی مانند خود مدیریتی، اقدامات عملی، قاطعیت و مسئولیت‌پذیری هستند. عوامل محوری شامل محورهای آموزشی نظیر آموزش هدفمند، الگوسازی، عملیاتی‌سازی و کیفیت آموزش می‌باشند. همچنین، عوامل مداخله‌گر شامل رویکرد عملی با تأکید بر دنیا‌گریزی، ولایت‌مداری و رویکرد جهادی است. راهبردها شامل آموزه‌های تربیتی، تربیت معنوی و علمی و تربیت توحیدی بوده و عوامل زمینه‌ای به سبک‌رفتاری مربوط می‌شود که شامل سبک زندگی، عواطف و توسعه خود و دیگران است. پیامدها نیز شامل مکتب آموزش معنوی، معنویت و اخلاص است. بااین‌حال، محدودیت‌های تحقیق شامل عدم دسترسی به داده‌های گسترده و متنوع از تمامی نهادهای آموزشی و عدم امکان بررسی عمیق تأثیرات فرهنگی و اجتماعی بر این الگوها است. همچنین، ممکن است برخی از جنبه‌های مکتب شهید سلیمانی به‌طور کامل در این تحقیق پوشش داده نشده باشد. برای بهبود و کاربردی‌تر کردن این الگو، پیشنهاد می‌شود:

توسعه برنامه‌های آموزشی: طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی مبتنی بر این الگو در مراکز فنی و حرفه‌ای به منظور ارتقاء مهارت‌های مدیریتی.

ایجاد شبکه‌های همکاری: تشکیل شبکه‌های همکاری بین نهادهای آموزشی و صنعتی برای تبادل تجربیات و به اشتراک‌گذاری بهترین شیوه‌ها.

تحقیق و توسعه: انجام تحقیقات بیشتر برای بررسی تأثیرات این الگو بر عملکرد دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان در محیط‌های کاری.

توجه به بستر فرهنگی: در نظر گرفتن بستر فرهنگی و اجتماعی در طراحی برنامه‌های آموزشی به منظور افزایش اثربخشی آن‌ها.

منابع و مآخذ

- احمدی‌نژاد، هانیه، انجم شعاع، زهرا و شمس‌الدینی، محمدرضا. (۱۴۰۱). بررسی مؤلفه‌ها و اصول و مبانی مدیریت جهادی بر مکتب حاج قاسم سلیمانی. *اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو*. <https://sid.ir/paper/۱۰۶۵۲۳۵/fa>. SID.
- احمدی، مجتبی، نودهی، محمدعلی و تبریزیان بروجنی، علیرضا. (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر بر بهبود الگوسازی ورزشکاران در فضای مجازی. *مطالعات مدیریت ورزشی*. ۱۲(۶۳)، ۶۹-۸۸. [doi: ۱۰,۲۲۰۸۹/smjr.۲۰۲۰,۸۲۴۳,۲۸۲۶](https://doi.org/10.22089/smjr.2020.8243.2826)
- اسماعیلی، رفیع‌الدینی، یوسف‌زاده، حسن (بهار ۱۳۹۱)، «اصل مردم‌داری در مدیریت اسلامی و معیارهای آن»، *اسلام و پژوهش‌های مدیریتی*، سال اول، شماره چهارم، ص ۱۳۱-۱۴۷.
- بیشه، مجید و قربانی زاده، وجه‌اله. (۱۳۹۹). مکتب شهید سلیمانی در آینه بسیج سفیران تحول‌گرا، تعالی‌بخش و تمدن‌ساز، دومین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی: مکتب شهید سلیمانی؛ الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن‌ساز، تهران. <https://civilica.com/doc/۱۱۵۹۶۸۵>
- پهلوان شریف، محمدامین. (۱۳۹۹). مجموعه گفتار پژوهی های مکتب شهید سلیمانی، *دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه جامع امام حسین (ع)*، پاییز ۱۳۹۹. <https://ihu.ac.ir/85/8138/1637>
- حسینی‌نیا، غلامحسین؛ بختیاری، مرضیه. (۱۴۰۲). ارائه الگوی راهبردی جامع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای یک پژوهش چند روشی. *فصلنامه علمی مهارت‌آموزی*، سال یازدهم، شماره چهل‌وسه. <https://civilica.com/doc/۱۶۵۸۳۹۸>
- خالدی، محمد و رفعتی، محسن. (۱۳۹۱). مقایسه اثربخشی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی و غیررسمی بر اشتغال. *مهارت‌آموزی*، ۱(۱)، ۷۱-۸۵. <https://sid.ir/paper/255970/fa>. SID.
- خانی، علی؛ و محمدی، حمیدرضا. (۱۳۹۹). بازشناسی مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی مبتنی بر بیانات امام خامنه‌ای- مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِی. *فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج*، ۲۳(۸۶)، ۵-۳۸. [۲۰, ۱۰۱۱, ۲۳۸۵۰۱, ۲۹۹, ۳۸۶, ۱۰۳۸-۵](https://doi.org/10.22089/238501.2020.1011)
- خراسانی پاریزی، ابراهیم و مرادی، محسن. (۱۴۰۱). جایگاه کار و اشتغال در اسلام با تکیه بر مکتب شهید سلیمانی. *اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو*. <https://sid.ir/paper/۱۰۶۵۲۰۸/fa>. SID.
- خلیفه، مصطفی. (۱۳۹۸). الگوسازی و الگوپذیری دانش‌آموزان در آموزش و پرورش. سومین اجلاس ملی دانش و فناوری روان‌شناسی، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی ایران. همایش‌های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان در شهر تهران. <https://civilica.com/doc/929676>
- داوند، محمد؛ میر شفیع، سید روح‌الله. (۱۴۰۱). مدیریت دانش در سیره سیاسی و نظامی شهید سلیمانی. *اولین اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو) استان کرمان*.

دهقانی پوده، حسین و امین پاشایی هولاسو (۱۳۹۹). تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی. *مجله مدیریت اسلامی*، شماره ۱۱۱، صص ۱۳-۳۷. [۲۰. ۱۳۵۱۶۹۸۰ ۳۹۹ ۴ ۲۲](https://doi.org/10.13051/2783-1914.1399.4.22)

رجبی، محمد. (۱۳۹۹). شاخصه‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی). *بصیرت و تربیت اسلامی*، ۱۷(۵۵)، ۳۱-۵۶. SID. <https://sid.ir/paper/398731/fa>

رضاییان، زهرا. (۱۳۹۹). نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب‌ساز، حاج قاسم سلیمانی. *مجله ره‌توشه*، شماره ۱، صص ۲۷۷-۲۸۹. <http://noo.rs/yMMeT>

ریزانه، جلال (۱۴۰۱). سبک رهبری فراملی در مکتب شهیدی سلیمانی. *مشرق موعود*، ۶۱: ۱۰۷-۱۲۶. <http://noo.rs/sj1u>
سبحانی، جاوید. (۱۴۰۱). نقش مدیریت استراتژیک با تأکید بر مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی. *اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو)*. SID. <https://sid.ir/paper/1065640/fa>

شیرازی، علی (۱۳۹۹)، *شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی*، تهران: انتشارات خط مقدم.
شیرازی، علی (۱۴۰۰)، «*حاج قاسمی که من می‌شناسم*»، خط مقدم، ۱۴۰۰، شماره شصت و هفتم، صص ۳۳-۸۸.
طهماسبی، عالمه؛ موسوی، لیلا؛ قربانی، مهدی (۱۳۹۹). لیمانی عزیز، گذری بر زندگی و رزم سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، قم: حماسه یاران چاپ ۴.

عرب پور، امیرحسین، (۱۴۰۰)، «۵ شاخص در سبک مدیریت و رهبری سردار سلیمانی»، *خبرگزاری تسنیم*، <https://b2n.ir/k00993>

عسکری، مهری (۱۳۹۶). *تحلیل تاریخی مدیریت شهید حسین خرازی در لشکر ۱۴ امام حسین علیه‌السلام طی جنگ ایران و عراق*. پایان‌نامه دکتری رشته تاریخ ایران اسلامی. دانشکده ادبیات و علوم.

قاسمی ذوالپیرانی، رضوان و عسکری تپه، فهیمه (۱۴۰۰). مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی و تحقق تمدن نوین اسلامی. *مطالعات دولت پژوهی در جمهوری اسلامی ایران*، ۷(۴)، ۳۷-۶۰. [۲۰. ۱۰۰۱.۱.۲۷۸۳۱۹۱۴.۱۴۰۰.۷.۴.۲۴](https://doi.org/10.1001.1.27831914.1400.7.4.24)

کریمی گوغری، فاطمه و حسین شاهی ماهانی، زهرا و ایلخانی‌پور، علی (۱۴۰۱) سبک رهبری و مکتب فرماندهی شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی در رویکرد جهادی او، *دهمین اجلاس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی*، تهران. <https://civilica.com/doc/1556887>

محمد مظاهری، محمد (۱۳۹۹). ارائه الگوی مدیریت در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهبد قاسم سلیمانی. *مجله مدیریت اسلامی*، شماره ۱۱۰، صص ۲۱-۴۶. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22516980.1399.28.1.2.7>

منظری توکلی، علیرضا و نوری، زهرا. (۱۴۰۱). بررسی نقش رهبری اخلاص مدار در توسعه اخلاق سازمانی مبتنی بر خط‌مشی فکری مکتب شهید قاسم سلیمانی. *اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو)*. SID. <https://sid.ir/paper/1065219/fa>

موسوی، سیدمحمد. (۱۳۹۸). مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در دفاع از حریم اهل‌بیت. *نشریه مطالعات بیداری اسلامی*، ۸(۱۵)، ۷۵-۱۰۰. [doi: 20.1001.1.23225645.1398.8.1.4.0](https://doi.org/10.1001.1.23225645.1398.8.1.4.0)

مهدی، رضا و بارانی، سپیده. (۱۳۹۸). تحلیل جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در نقشه جامع علمی کشور. *کارافن*، ۱۶(۴۶)، ۱۵-۳۲. SID. <https://sid.ir/paper/527209/fa>

نصیری، رضا، فیروزآبادی، آمنه، سلاجقه، سنجر و فاتحی راد، نوید. (۱۴۰۱). مشخصه‌های سازمان حکمت محور در مکتب شهید سلیمانی. *اجلاس ملی مدیریت و کارآفرینی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی (با محوریت محرومیت‌زدایی در منطقه جازمو)*. SID. <https://sid.ir/paper/1065663/fa>

References

Aldossari, A.S. Vision ۲۰۳۰ and reducing the stigma of vocational and technical training among Saudi Arabian students. *Empirical Res Voc Ed Train* ۱۲، ۳ (۲۰۲۰). <https://doi.org/10.1186/s40۰۴۶۱۱-۰۲۰-۰۰۰۸۹-۶>

- Clement, U., García Fuentes, P., Gold, S., Hunink, C., & Raesfeld, L. (۲۰۲۱). Social representation of non-academic work in Mexico in the light of cultural artefacts. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)*, ۸(۴), ۹۰-۱۱۲.
<https://doi.org/10.13152/IJRVET.8.4.5>
- Ochieng, V. O., & Ngware, M. (۲۰۲۱). Whole youth development and employment: Exploring the nexus using qualitative data from a Kenyan study of Technical and Vocational Education and Training institutions. *Journal of Adult and Continuing Education*, ۱۴۷۷۹۷۱۴۲۱۱۰۳۷۳۵۷.
[DOI: 10.1177/14779714211037357](https://doi.org/10.1177/14779714211037357)
- Tun, M. M., & Juchelková, D. (۲۰۲۲). A Preliminary Approach toward Development of the TVET Research and Development (R & D) Sector for Sustainable Development in Myanmar. *Sustainability*, ۱۴(۹), ۵۴۷۴.

